

Kannanotto hallituksen esitykseen rakentamislain muuttamisesta

Docomomo Suomi-Finland ry. on kansainvälisen Docomomo International (International Committee for Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement) suomalainen modernin arkkitehtuurin tutkimus- ja suojelujärjestö. Docomomo Suomi Finland ry toimii modernin arkkitehtuurin asiantuntijaorganisaationa Suomessa. Se välittää tietoa ja pitää yllä kansainvälisiä yhteyksiä koskien omaa aihepiiriään. Keskeisin toiminnan osa on merkittävien arkkitehtuuri- ja ympäristökohteiden valikoiman ylläpitäminen. Valikoimassa on tällä hetkellä lähes 90 kohdetta ja kokonaisuutta eri puolilta Suomea. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys järjestää tutustumiskäyntejä, koulutus- ja luentotilaisuuksia, seminaareja ja näyttelyitä. Lisäksi yhdistys antaa lausuntoja ja harjoittaa tutkimus-, tiedotus- ja julkaisutoimintaa.

Järjestö antaa kannanottonsa rakentamislain nk. korjaussarjasta. Rakentamislaki (751/2023) hyväksyttiin 1.3.2023 ja vahvistettiin 21.4.2023. Laki tulee voimaan 1.1.2025. Jo ennen lain voimaantuloa on ryhdytty Orpon hallitusohjelman 2023 mukaisesti korjaamaan lakia niin, että hallinnollinen taakka kevenisi ja byrokratia vähenisi.

Esitetyn lain muutoksen vaikutuksia pohdittaessa tulee huomioida, että rakennusperinnön suojelusta annetun lain nojalla suojeltuja kohteita on erittäin vähän ja maankäyttö- ja rakennuslaki on ollut pääasiallinen rakennussuojelun väline. Oleellimmat kulttuuriympäristön suojeluun vaikuttamisen työkalut ovat ehdotuksessa poistumassa.

Docomomo Suomi ry ottaa kantaa erityisesti kansalaisjärjestöitä esitettävän valitusoikeuden poistamiseen. Esitys on erittäin merkittävä heikennys koko laaja-alaisesti tarkasteltuna kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta sekä kansalaisjärjestöjen, kansalaisten että viranomaisten näkökulmasta. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään poistettavaksi rekisteröityjen yhteisöjen valitusoikeus kokonaan. Muutos haittaa merkittävästi Docomomo Suomi ry:n tehtävää vaalia rakennettua kulttuuriperintöä modernin arkkitehtuurin osalta Suomessa. Lisäksi on huomioitava, että yhdistys saa usein tietonsa purettavaksi esitetyistä kohteista paikallisilta asukkailta, joilla itsellään ei ole valitusoikeutta. Rakentamislaisissa luovuttiin maankäyttö- ja rakentamislain mukaisesta kunnan jäsenen muutoksenhakuoikeudesta, mutta lakiin lisättiin muutoksenhakuoikeus sellaisille rekisteröidyille yhteisöille, joiden toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen tai rakennetun ympäristön laatuun vaikuttaminen. Nyt tämä oikeus esitetään poistettavaksi, mutta esitysluonnos ei kuitenkaan esitä kuntalaisten valitusoikeutta palautettavaksi.

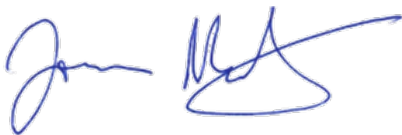
Lisäksi museoviranomaisten valitusoikeus rajataan koskemaan valtakunnallisia ja maakunnallisia kohteita. Samalla pitää huomioida, että museoviranomaisten ja ELY-keskusten valitusoikeuden merkitys korostuisi, jos valitusoikeus poistetaan kuntalaisilta ja yhdistyksiltä. On myös erityisen valitettavaa, että paikallisesti arvokkaat kohteet, jotka liittyvät kansalaisten arkiympäristöihin, jäisivät kokonaan valitusoikeuden ulkopuolelle.

Docomomo Suomi ry katsoo, että valitusoikeuden rajaaminen on ristiriidassa jo lähtien Suomen perustuslain eri pykälien kanssa, joissa turvataan kansalaisten oikeus osallistua ja vaikuttaa, mm. 2 § sekä erityisesti 20 §:n osalta: Vastuu ympäristöstä: Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. - Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Lisäksi esitysluonnos on vastoin kansainvälisiä sopimuksia, kuten Faron puiteyleissopimusta. Eduskunta on hyväksynyt 2017 kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä koskevan Faron yleissopimuksen, jonka tavoitteena on olla laajasti kansalaisia osallistava yksilöiden ja yhteisöjen kulttuuriperinnön osalta. Sopimuksen tavoitteena on myös mm. tukea kulttuuriympäristöjen säilymistä, ja kestävä kehityksen periaatteiden noudattamista kulttuuriperintötyössä. Lisäksi esitysluonnos ei huomioi mm. hiljattain vahvistettuja Arkkitehtuuripoliittista ohjelman (2022–2035) ja Valtioneuvoston periaatepäätöksen kulttuuriperintöstrategiaksi (2023–2030) tavoitteita edistää ihmisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta suhteessa kaikkien oikeuteen kulttuuriperintöön.

Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole tarkasteltu, millaisia vaikutuksia valitusoikeuksien rajaaminen tai kokonaan poistaminen tuottaisi kulttuuriympäristön vaalimisen suhteen. Docomomo Suomi Finland ry toteaa, että lausunnolla oleva rakentamislain muutosesitys vaikuttaa erittäin negatiivisesti kansalaisten oikeuteen vaikuttaa ympäristöönsä.

Helsingissä 5.3.2024

Jonas Malmberg
puheenjohtaja

Tom Lammi
sihteeri